

EESTI LOODUS

+ KALENDER

DETSEMBER 12/2012

POPULAARTEADUSLIK AJAKIRI. ILMUNUD 1933. AASTAST

Nahkhiirte talveund ei tohi segada

2013 – PÄRANDKULTUURI AASTA
PÕLEVKIVI UURISID KA EESTLASED
KALVADOS JA SUURED ÕUNAPUUD

3,50 €

ISSN 0131-5862

9 770131 586018

EESTI LOODUS

63. aastakäik Nr. 12, detsember 2012

Suurvidevlane
Foto: Rollin Verlinde

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg**
- 3 Sõnumid**
- 7 Veebivalvur**
- 8 Nahkhiired on Eestis kaitse all**
Triinu Tõrv annab ülevaate meie nahkhiirte liigilisest mitmekesisusest, eluolust ja kaitsest
- 17 EL küsib: vastab Lauri Valdur**
- 18 Kultuuripärandi aasta eel pärandkultuurist**
Lembitu Tarang, Triin Kusmin ja **Jürgen Kusmin** mõtisklevad maastikus leiduvate kunagise inimtegevuse märkide ja nende tähenduse üle nüüdismaailmas
- 22 Eestlaste esimesed kogemused põleva kiviga**
Erki Tammiksaar ja **Taavi Pae** heidavad valgust põlevkivi ajaloo unustuse hõlma vajunud seikadele
- 27 Õunad, mahl, siider, kalvados**
Urmas Kokassaar kirjeldab kalvadosi valmistamise järke Prantsusmaal: kõigepealt mahl, seejärel siider ja kalvados
- 30 Eesti Looduse kolmeteistkümnes fotovõistlus**
- 34 Poster: taimefoto peaauhind; Aire Eder**
- 36 Intervjuu: Eesti kultuuril on elujõudu**
Rahvapärимuse uurijat **Marju Kõivupuud** küsitlenud **Juhan Javois**

- 42 Lipstu nõmme kaitseala 75. aastapäev**
Tiit Petersoo meenutab Raplamaal asuva loopealse kaitse alla võtmise lugu ja tutvustab sealseid loodusväärtusi
- 45 Eesti jämedaimad õunapuud**
Hendrik Relve teeb kokkuvõtte suvistest välitöödest: enamik põliseid mets-õunapuudena kaitse alla võetud puid on tegelikult metsistunud aed-õunapuud
- 48 Üraskid õunapuul**
Kaljo Voolma tutvustab metsakahjuritena tuntud ürasklaste liike, keda võib kohata kodus ja ümbruses ning kellest mõni liik on ohustatuna kantud punasesse nimekirja
- 51 Õunapuu nimetuse saladus**
Karl Pajusalu harutab õunapuu ja ubina sõna päritolu juuri, mis hargnevad õunapuu algkoduni Kasahstanis
- 53 Õue-õunapuu**
Tõnu Ploompuu esseest saab aimu, kui tähtis on koduõuel kasvav põlispuu nii peremehele kui ka ümbruskonna loomadele
- 55 Raamatud**
- 56 Kroonika**
- 59 Ristsõna**
- 60 Ajalugu, sünnipäevad**
- 61 Registrid 2012**

Miks peaksid teadlased teadusest kirjutama?

Võiks rääkida sellest, kuidas vaid avalikkuse harimine ja entusiasmi kasvatamine tagab teadusele maksumaksja toetuse ning hoiab maailma langemast pimedasse aega, kus teadlasi „valede tulemuste” eest vangi mõistetakse ning tulevikku horoskoopide abil ennustatakse. Võiks rääkida sellest, kuidas loodus ja teadus on mõnikord nii põnevad ja üllatavad, et lihtsalt on vaja oma vaimustust teistega jagada. Et juba sinikael-partide sigimiskäitumine sisaldab rohkem intriige kui kogu Elu24 lehekülj kokku. Aga kirjutan seekord hoopis muust: sellest, mida teadlasel oma teadustöös on võita populaarteaduslike juttude kirjutamise eest.

Tänapäeva teaduses on väga lihtne sattuda järjest kitsama spetsialiseerumise lõksu. Loetakse ainult oma uurimusega seotud teadusartikleid. Käiakse ainult oma teemaga seotud ettekandeid kuulamas. Suheldakse vaid oma kitsa eriala teadlastega. Noored bioloogid ei tunne taimi ega loomi, noored geoloogid ei tunne kive ega mineraale. Võtame võrdluseks „vana aja” teadlased, kelle huvi looduse vastu polnud sugugi piiratud lahterdustega, nagu „geenitehnoloog” või „inimgeograaf”. Kas teadsite, et evolutsiooniteooria isa Charles Darwin oli innukas geoloog? Et lisaks imetaja munaraku avastamisele oli Karl Ernst von Baer maadeavastaja ja meteoroloog? Lai silmaring võimaldab näha süsteemi ja korrapära seal, kus kitsas spetsialiseerumine lubab tuvastada vaid kaost.

Teadlase töö peamine väljund on teadusartiklid; looduse tundmist ei hinnata teaduslikus CV-s ühegi kriteeriumi järgi. Ma analüüsin laboris lindude vereproove, loen füsioloogia-, biokeemia- ja statistikaartikleid, kirjutan oma teadustulemuste põhjal artikleid kitsalt spetsialiseerunud ajakirjadele, nagu Physical and

FOTO: MEEL VALK

Biochemical Zoology ja Experimental Parasitology. Loodus peaaegu nagu ei puutukski asjasse. On asju, mida ma järjest suuremate peensusteni mõistan, kuid mingi hetk tuleb sellisele teadusetegemisele piir ette. Ükskord peavad kõik raashaaval kogutud teadmised moodustama tervikpildi, asetuma looduse suurde süsteemi.

Populaarteaduslike juttude kirjutamine aitab sellele ülesandele kaasa. Teadustöö ei sunniks mind otsima teadusartiklite andmebaasidest teavet hakkide parvehierarhia või kägude sigimiskäitumise kohta, vaatama internetist videoid püttide pulmatantsust ja tuvide lennutehnikast. Iga jutu kirjutamisega saan targemaks, laiendan oma silmaringi, avastan uusi seoseid. See ei loe, et ma järgmise artikli teemat ajakirjale pakudes sellel alal tehtud uurimustest kuigi palju ei tea. Kui ma olen artikli kirjutamise lõpetanud, siis juba tean – ja palju enam, kui see, mis lõpuks ajakirja jõuab. Et osata teadusartiklis kirjeldatut lihtsas keeles ja arusaadavalt seletada, peab sellest ju ise lõpuni aru saama. Ja sammhaaval, artikkelhaaval, silmaring laieneb. Ootamatult võivad vastused hakata paistma seal, kus varem olid ainult küsimused. Nagu eespool öeldud, pole see sugugi ainus ega kaugeltki mitte kõige olulisem põhjus teaduse populariseerimiseks, aga mõnikord on altruistlike argumentide kõrvale vaja ka mõnd egoistlikku. ■

T. Sepp

Tuul Sepp oli 2012. aastal Eesti Looduse kõige viljakam autor

EESTI LOODUS

63. aastakäik Nr. 12, detsember 2012

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, Tartu 51005
E-post toimetus@el.loodus.ee
faks 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**

742 1143, tomkukk@gmail.com

Toimetaja **Helen Külvik**

(lapsehoolduspuhkusel)

Toimetaja **Juhan Javois**

5661 0851, juku@ut.ee

Toimetaja **Katre Palo**

742 1143, palo.katre@gmail.com

Sõnumitoimetaja **Toomas Juriado**

742 1143, toomas.juriado@el.loodus.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**

742 1186, monika.salo@el.loodus.ee

Küljendaja **Tiit Lepp**

tiitlepp@gmail.com

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, 10122 Tallinn
Tel. 610 4105
e-post loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Vastutav väljaandja **Indrek Rohtmets**

indrek@horisont.ee

Reklaamijuht **Elo Algma**

610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

KESKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2012
Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitud trükikojas Kroompress

